

Mihai-Octavian Groza

Blajul și Marea unire. Pagini din activitatea Consiliului Național Român din Blaj (noiembrie 1918- februarie 1919)

Blaj and the Great Union. Pages from the activity of the Romanian National Council from Blaj (november 1918- february 1919)

Mihai-Octavian Groza

The activity of the Romanian national councils, from Lower Alba county and the activity of the Romanian National Council of Blaj are extended and of great interest. Regarding the events that preceded the Great Union of 1918, historians have written extensively both general and particular works, addressing different viewpoints, studying this exceptional episode of our national history. Our approach is intended to be a short introduction of the tense atmosphere from the end of the year 1918 and an analysis of the activity of the Romanian National Council of Blaj. Such research topics were subjects for historians, as Marcel Știrban and Viorica Lascu, especially with the occasion of the 50th anniversary of the Great Union (1968). However, during the last half century this subject was abandoned. Gradually historians returned to this topic, mainly because we are approaching the 2018 moment (centenary of the Great Union). In this context we intend to bring our humble contribution to the existing knowledge of the activity of this organism, by reinterpreting the studies and the papers, published so far.

Key words: Transylvania, 1918, Great Union, Romanian National Council, Romanian National Guard.

Problematika activității Consiliului Național Român din Blaj, precum și contribuția sa la desăvârșirea actului unirii, au făcut obiectul unor fructuoase cercetări,¹ realizate în preajma anului 1968, când s-au sărbătorit 50 de ani de la Marea Unire, moment în care cercetătorii transilvăneni au fost interesați în a reda prin diverse lucrări, studii și articole, contribuția propriului oraș, sau județ la actul de la 1 decembrie 1918. Pe această linie se înscrie și publicarea, de către profesorul Marcel Știrban și Viorica Lascu, a documentelor primite sau emanate de Consiliul Național Român din Blaj, precum și a agendelor acestuia.² După această dată, activitatea Consiliului Național Român din Blaj a făcut obiectul unor cercetări, în special, după căderea regimului comunist, pe această linie înscriindu-se studiile publicate de Marcel

¹ Vezi și: Aurel Decei, *Acte privind Blajul în lunile Unirii, noiembrie și decembrie 1918*, în *Apulum*, număr VII, 1969; Alexandru Borza, *În preajma zilei de 1 decembrie 1918 la Alba-Iulia*, în *Apulum*, număr VII, 1969; Vasile Niculescu, *La Blaj*, în *Apulum*, număr VII, 1969; Viorica Lascu, *Protocolul agendelor Consiliului Național Român din Blaj*, în *Apulum*, număr XV, 1977.

² Marcel Știrban, Viorica Lascu, *Consiliul Național Român din Blaj (noiembrie 1918-ianuarie 1919). Protocoale și acte*, volum I și II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978, 1980.

Blaj and the Great Union. Pages from the activity of the Romanian National Council from Blaj (november 1918- february 1919), *Astra Salvensis*, 2, p. 54-62

Știrban și Ana Hinescu.³ De la acest moment și până în prezent, Consiliul Național Român din Blaj (ca de altfel și celelalte consilii naționale) nu a mai atras atenția nici unui istoric. Cu toate acestea, treptat, pe măsură ce ne apropiem de momentul 2018, centenarul Unirii, istoricii revin asupra acestui fenomen. În acest context, vom urmări prin prezentul studiu, să ne aducem o umilă contribuție la cunoașterea acestui fenomen, propunând o relecturare și o reinterpretare a istoriografiei dedicate subiectului.

Pe fondul dezagregării monarhiei austro-ungare, în octombrie 1918, la Budapesta, în cadrul unei întâlniri între reprezentanții Partidului Național Român din Transilvania și ai reprezentanților secției române a Partidului Social-Democrat din Ungaria, s-a hotărât colaborarea acestor forțe politice, în cadrul unui consiliu comun, constituindu-se astfel, Consiliul Național Român Central.⁴ Acesta își va începe activitatea la Arad, la 2 noiembrie 1918, în casa lui Ștefan Cicio Pop, devenit președintele onorific al consiliului.⁵ Consiliul Național Român Central va coordona întreaga acțiune de organizare a vieții politice pe teritoriul Transilvaniei, care s-a concretizat prin crearea, la nivelul comitatelor, a consiliilor naționale comitatense, care la rândul lor au dirijat, în mod direct, crearea consiliilor naționale locale, în toate orașele și satele transilvănene.⁶

Conform indicațiilor Consiliului Național Român Central, ca în fiecare comitat să se înființeze câte “un consiliu național român comitatens, afiliat Consiliului Național Român Central”, iar acestea “să înființeze de urgență în toate comunele comitatului secții comunale ale consiliului”,⁷ la 4 noiembrie 1918 se înființează Consiliul Național Român din Blaj, în frunte cu Vasile Suciu,⁸ vicar mitropolitan, profesorii Gavrilă

³ Vezi și: Marcel Știrban, *Mica Romă în zilele lui noiembrie 1918*, în *Tribuna*, număr 46-47, 1992; Marcel Știrban, “Bine ați venit în sfânta cetate de durere și slavă a neamului românesc”, în *Tribuna*, număr 47, 1993; Marcel Știrban, *Început de drum spre Marea Unire*, în *Tribuna*, număr 14, 1995; Ana Hinescu, *Blajul și Marea Unire*, în volumul *Congresele spiritualității românești. Edițiile VII și VIII*, București, 2004; Ana Hinescu, *Blajul și Marea Unire*, Blaj, Editura Astra, 2003.

⁴ Consiliul Național Român Central era format din 12 membrii: 6 reprezentanți ai Partidului Național Român (Vasile Goldiș, Aurel Lazăr, Teodor Mihali, Ștefan Cicio Pop, Alexandru Vaida-Voievod, Aurel Vlad) și 6 social-democrați (Tiron Albani, Ion Fluieraș, Enea Grapini, Iosif Jumanca, Iosif Renoiu, Baziliu Surdu).

⁵ Mihai-Octavian Groza, *Documente privind activitatea Consiliului Național Român din Alba-Iulia*, Sebeș, Editura Emma Books, 2012, p. 8-9.

⁶ Cornelia Gabăr, *Aspecte din activitatea Consiliilor Naționale Române și a gărșilor naționale române din județul Arad*, în *Marea unire din 1918, ideal al tuturor românilor 1918-2003*, volum coordonat de Alexandru Roz, Arad, “Vasile Goldiș” University Press, 2004, p. 148-149.

⁷ Direcția Județeană Alba a Arhivelor Naționale, *Fond Consiliul Național Român Alba-Iulia*, număr inventar 72, dosar 2, fila 2 (în continuare DJAAN).

⁸ **Vasile Suciu (1873-1935)**: profesor la Academia teologică, canonic și vicar mitropolitan; președinte al Consiliului Național Român din Blaj; din 1920 va ajunge mitropolit al Blajului; ctitor de școli și membru corespondent al Academiei Române.

Precup⁹ și Victor Macavei¹⁰ (ca vicepreședinți), profesorii Zenovie Pâclișan¹¹ și Alexandru Borza¹² (ca secretari).¹³ Pe lângă aceștia, un comitet lărgit de oameni, de diverse profesii, se aduna de câte ori era nevoie.¹⁴

Înainte de a continua, trebuie subliniat, pentru a repara o eroare comisă de istoricii locali și anume statutul de “*consiliu comitatens*”, că încă de la înființare, Consiliul Național Român din Blaj va încheia un acord cu Consiliul Național Român din Alba-Iulia (constituit simultan cu cel din Blaj),¹⁵ prin care acestea își împărțeau “*sferele de influență*” în comitat, ambele având statutul de “*consiliu ținutal*”,¹⁶ pentru ca după Marea Unire, consiliul din Alba-Iulia să devină oficial consiliu comitatens, mutând centrul de greutate al comitatului la Alba-Iulia.¹⁷

⁹ **Precup Gavrilă (1865-1921):** profesor la Liceul din Blaj; întemeietor al “Reuniunii meseriașilor români” din Blaj; vicepreședinte al Consiliului Național Român din Blaj; delegat al consiliului la ședința Consiliului Național Român Central din 13-14 noiembrie 1918; director al învățământului secundar în cadrul Consiliului Dirigent.

¹⁰ **Victor Macavei (1877-1964):** profesor la Academia teologică din Blaj, apoi canonic și prepozit capitular; în ziarul “Unirea” de propagandă a scris cronici asupra evenimentelor; la 1 decembrie 1918 a ținut la Alba-Iulia un discurs pe “Platoul Romanilor”.

¹¹ **Zenovie Pâclișan (1886-1957):** profesor la Academia teologică și directorul Bibliotecii Centrale din Blaj; unul dintre secretarii Comitetului executiv al Consiliului Național Român din Blaj; în ședința din noaptea precedentă Unirii a transmis adeziunea Blajului la unirea necondiționată cu Regatul României; după unire a ajuns director general în cadrul Ministerului cultelor; a fost membru corespondent al Academiei Române.

¹² **Alexandru Borza (1887-1971):** profesor la Liceul din Blaj; secretar al Consiliului Național Român din Blaj; în 1919 a devenit membru în Comisia de preluare a Universității din Cluj, apoi profesor și rector al acestei universități.

¹³ Anterior formării acestui consiliu, Marcel Știrban, amintește crearea unui comitet de inițiativă, la data de 21 octombrie 1918, cu scopul declarat de a organiza orașul și de a întări legăturile cu celelalte centre. Inițial, fusese format din 3 membrii, pentru ca după 26 octombrie, numărul membrilor să sporească la 9. Conform profesorului Marcel Știrban, acest comitet de inițiativă fusese încredințat “*să pornească o acțiune în interesul neamului oriunde și oricum va găsi de cuviință*”. Toate acestea s-au petrecut înainte de a se declanșa acțiunea de organizare prin consilii și gărzi naționale din inițiativa Consiliului Național Român Central de la Arad (vezi și: Marcel Știrban, *Mica Romă în zilele lui noiembrie 1918*, în *Tribuna*, an IV, număr 46-47, 1992, p. 1).

¹⁴ Marcel Știrban, *Mica Romă în zilele lui noiembrie 1918*, în *Tribuna*, an IV, număr 46-47, 1992, p. 2.

¹⁵ DJAAN, *Fond citat*, dosar 3, fila 1.

¹⁶ Termenul de “consiliu ținutal” ne aparține, nu circulase în epocă. Am optat pentru această titulatură deoarece până după momentul 1 decembrie 1918 avem două consilii care își revendicau titlul de consiliu comitatens: Blajul și Alba-Iulia (trebuie subliniat și caracterul oportunist al diferiților lideri locali, dornici să conducă și să se afirme pe scena politică a comitatului).

¹⁷ Pentru mai multe detalii vezi și: Ioan Pleșa, *Formarea și activitatea Consiliilor Naționale din județul Alba, în luna noiembrie 1918*, în *Apulum*, număr VII, 1969; Ioan Pleșa, *Colaborarea Consiliilor Naționale Române din Comitatul Alba Inferioară cu Consiliul Național Român Central din Arad pentru pregătirea Adunării Naționale de la Alba-Iulia din 1 decembrie 1918*, în *Ziridava*, număr VII, 1977; Mihai-Octavian Groza, *Pașni de istorie românească. Activitatea Consiliului Național Român din Alba-Iulia*, în volumul *Zilele Cercetării Științifice Studentești din Universitatea “Constantin Brâncuși”*, Târgu-Jiu, Editura Academiei Brâncuși, 2013, p. 260-269.

Blaj and the Great Union. Pages from the activity of the Romanian National Council from Blaj (november 1918- february 1919), *Astra Salvensis*, 2, p. 54-62

Conform afirmațiilor lui Vasile Netea, la Blaj, înființarea Consiliului Național Român, a fost urmată de dezarmarea detașamentului de jandarmi, acțiune executată de studenții Seminarului Teologic și de către un grup de liceeni, aflat sub comanda căpitanului Victor Munteanu, sosit de la Viena. Apoi, acest grup, înarmat cu puștile jandarmilor, în jurul cărora se adunaseră în mod spontan câteva sute de locuitori ai Blajului, au ocupat piața din fața catedralei. Înștiințați de cele întâmplate, profesorii și teologii seminarului s-au grăbit să alerge în mijlocul celor adunați, unde profesorul Alexandru Nicolaescu,¹⁸ a rostit o entuziastă cuvântare, vestind apropierea ceasului cel mare. În aclamațiile mulțimii s-a anunțat apoi componența Consiliului Național Român. Pe urmele înaintașilor lor, mulțimea s-a îndreptat apoi spre Câmpia Libertății, unde Octavian Hodîrnău, student la Blaj, președinte al societății de lectură “Inochentie Micu Klein”, a ținut un emoționant discurs evocativ, urmat de un răsunător *“Deșteaptă-te române”*, cântat de nepoții celor ce îl intonasera, cu aceeași însuflețire, la 1848. Același student, din încredințarea consiliului, a citit apoi în cele patru părți ale orașului proclamația prin care se anunța preluarea puterii politice și militare de către Consiliul Național Român.¹⁹ Concluzionând, putem afirma că prin constituirea Consiliului Național Român din Blaj, se înfăptuise idealul revoluționarilor români de la 1848, adunați în același loc și că biruința era pecetluită *“de drapelul ce fâlfăia pe turnul catedralei în care, cu 70 de ani în urma, se rostise discursul lui Bărnuțiu”*.²⁰

După constituirea consiliului, acesta va lansa un apel, intitulat *“Frați Români”*, prin care se anunța faptul că *“după suferințe îndelungate, după jertfe supraomenești, ce le-a adus neamul nostru, a răsărit în sfârșit și pentru noi clipa sfântă a libertății”*. Manifestul îndemna locuitorii orașului să se unească, în jurul liderilor consiliului și să nu facă *“nici un singur pas fără știrea și consentimentul Comitetului nostru Național Central”*. În încheierea apelului, se menționa numărul complet și numele celor care formau consiliul național.²¹

La 17 noiembrie 1918, va avea loc depunerea oficială a jurământului de credință față de Consiliul Național Român Central, în catedrala orașului. Astfel, *“în locul obișnuitelor ectenii pentru domnitor s-au recitat ecteniile: Pentru înalta noastră stăpânire națională și pentru Marele Sfat al Națiunii Române, iar la ieșirea cu sfințele daruri, în locul împăratului-rege, s-a rostit de asemenea ectenia: Pentru preainalta noastră stăpânire națională și pentru Marele Sfat al Națiunii Române [...] părintele vicar dr. V. Suciu întovărășit de preoții*

¹⁸ Mitropolitul de mai târziu al Blajului.

¹⁹ Vasile Netea, *O zi din istoria Transilvaniei. 1 decembrie 1918*, București, Editura “Țara Noastră”, 1990, p. 99-102.

²⁰ *Ibidem*, p. 102.

²¹ Marcel Știrban, Viorica Lascu, *Consiliul Național Român din Blaj (noiembrie 1918-ianuarie 1919). Protocoale și acte*, volum I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978, p. 194-195; consiliul era format din: Vasile Suciu, Alexandru Nicolescu, Izidor Marcu, Ambrosiu Chețianu, Iuniu Brut Hodoșiu, Ștefan Osianu, Alexandru Rusu, Ioan Coltor, Zenovie Păclîșan, Gavrilă Precup, Alexandru Iura, Octavian Prie, Petru Suciu, Alexandru Borza, Iuniu Brut Micu, Ioan F. Negruțiu, Ștefan Pop, Iuliu Maior, Aurel C. Domșa, Dănilă Sabo, Ion Pop, Cornel Ordace, Iustin Nestor, Ștefan Dragoș și Eugen Nicola.

*concelebranți urcă tetrapodul din mijlocul bisericii și rostește o entuziastă vorbire. Întorcându-se înapoi cu fața spre altar, Ilustritatea Sa depune cel dintâi jurământ solemn [...] “Eu jur atotputernicului Dumnezeu cum că întru toate voi fi cu credință și supunere către Consiliul național român din Ungaria și Transilvania, care este supremul for al națiunii române din Ungaria și Transilvania”[...] declarând credință nestrămutată Consiliului național român [...]”*²²

Paralel cu constituirea Consiliului Național Român, ia naștere și o puternică gardă națională românească menită “să garanteze ordinea publică, avutul sătenilor noștri, care erau pe atunci primejduite de jafuri și distrugerii, precum și să pregătească poporul în vederea venirii la Alba-Iulia pentru votarea unirii, pentru consfințirea libertăților și drepturilor sale de ordin național și social”,²³ afiliată Legiunii Române de Alba-Iulia. Raza sa de acțiune cuprindea zona Blajului, Aiudului și a localităților: Uioara, Sânmărtin, Ibașfălău, Ernot, Hususău, Ocnișoara, Odverem, Asinip, Ciuguzel, Hopârta, Obreja, Mihalț, Presaca, Doștat, Păuca, Bogatu și Ungurei.²⁴ Conform istoricului Ioan Pleșa, legionarii și gardiștii români, atât din Blaj, cât și din restul comitatului, au jucat un rol important, constituind o puternică forță locală, care pe fondul dezorganizării aparatului administrativ austro-ungar au preluat atribuțiile jandarmeriei și poliției locale, iar până la intrarea trupelor române în Transilvania, cele ale armatei.²⁵ În cazul gărzii naționale din Blaj, conducerea va fi asigurată de: căpitanul Ioan Munteanu,²⁶ în calitate de “*inspector al gărzilor*”, de căpitanul Virgil Pop,²⁷ în calitate de “*căpitan al orașului și al gardei naționale române din Blaj*”, de căpitanul Victor Munteanu,²⁸ de medicii Aurel Circa, Vasile Hâncu,²⁹ iar în calitate de adjutant Iustin Nestor.³⁰ Conform protocolului de înființare, datat la 9 noiembrie 1918, aceasta avea misiunea “*de a organiza și conduce toate gărzile naționale înființate în Blaj și jur*”.³¹

²² Marcel Știrban, Viorica Lascu, *Consiliul Național Român din Blaj (noiembrie 1918-ianuarie 1919). Protocoale și acte*, volum II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980, p. 151-153.

²³ Aurel Cosma jr., *Armata Unirii de la 1918*, în Nicolae Bocșan, Valeriu Leu, *Marele Război în memoria bănățeană (1914-1918)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2012, p. 622.

²⁴ DJAAN, *Fond citat*, dosar 9, fila 1.

²⁵ Ioan Pleșa, *Formarea și activitatea Consiliilor Naționale din județul Alba, în luna noiembrie 1918*, în *Apulum*, număr VII, 1969, p. 396.

²⁶ **Ioan Munteanu**: ofițer de carieră; trimis de Consiliul Național Român Central din Arad pentru dezarmarea jandarmeriei maghiare din Blaj; comandantul gărzii naționale din Blaj.

²⁷ **Virgil Pop (1878-1952)**: inginer agronom; administrator al domeniilor mitropolitane; mobilizat cu gradul de căpitan; activ în organizarea gărzii naționale din Blaj și comandant al acesteia; după 1919 devine administrator al domeniilor statului din Făgăraș, apoi inspector agricol la Brașov.

²⁸ **Victor Munteanu (1875-1968)**: funcționar la banca “Patria” din Blaj; director după unire și primar al orașului; căpitan de rezervă; a colaborat la organizarea gărzii naționale din Blaj, având sarcina aprovizionării.

²⁹ **Vasile Hâncu (1870-1951)**: medic în România, apoi la Blaj, unde devine și profesor de igienă și directorul spitalului înființat de el în 1914; din 1920 este medic la Hunedoara.

³⁰ **Iustin Nestor (1879-1951)**: avocat la Blaj; locotenent de rezervă; adjutant al comandantului gărzii naționale din Blaj; după 1919 devine magistrat, apoi consilier juridic al municipiului Târgu-Mureș.

³¹ Marcel Știrban, Viorica Lascu, *Consiliul Național Român din Blaj (noiembrie 1918-ianuarie 1919). Protocoale și acte*, volum II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980, p. 166-168.

Blaj and the Great Union. Pages from the activity of the Romanian National Council from Blaj (november 1918- february 1919), *Astra Salvensis*, 2, p. 54-62

Încă din primele ședințe, luându-și în serios misiunea încredințată de Consiliul Național Român Central, Consiliul Național Român din Blaj, va hotărâ, la 13 noiembrie 1918, întărirea gărzii locale cu 250 de soldați, alimentarea acesteia, preluarea popotei fostului spital Camenica și trecerea acesteia în subordinea gărzii naționale, se hotărăște cuantumul soldelor gardiștilor și se pun bazele unui comitet executiv, format din Dănilă Sabo, Ioan Nistor și Emil Negruțiu, care vor “*avea să denumească după trebuință în diferite centre sătești (după notariate și alte împărțiri potrivite) comisari militari*”.³²

În continuare, pentru informarea populației și pentru propagandă, se pune “*chestia presei*”, Consiliul Național Român din Blaj, hotărând ca vechiul periodic al Blajului, “Unirea”, să devină ziar național zilnic, coordonat de acesta. În fruntea ziarului a fost numit, în calitate de director, Alexandru Ciura, ca redactor Ovidiu Hulea, iar ca administrator Nicolae Negruțiu. Din documentele publicate de profesorul Marcel Știrban, rezultă că primul număr al acestui ziar, “*de propagandă*”, a apărut la data de 12 noiembrie 1918.³³

După convocarea Marii Adunări Naționale, s-a încercat, se pare, ca Blajul să fie ales ca loc de desfășurare al acesteia. În cadrul discuțiilor s-au făcut mai multe propuneri: inițial a fost propus Aradul, dar acesta era situat mult prea marginal și mult prea aproape de granița cu Ungaria; Sibiu, vechi centru politic românesc, cu rol important în mișcarea memorandistă, a căzut, deoarece în acel moment trupele române se aflau în apropierea orașului și se putea emite ipoteza conform căreia adunarea s-ar fi desfășurat sub influența armatei române; Clujul, vechi centru cultural, a fost respins, datorită populației sale majoritar maghiare. Astfel au rămas în discuție Blajul și Alba-Iulia. În final, s-a optat pentru Alba-Iulia, ca locație a desfășurării Marii Adunări Naționale și nu întâmplător: pe lângă opțiunile de ordin istoric, s-au luat în discuție și opțiunile practice legate de capacitatea de primire a gării din Alba-Iulia și de posibilitatea cazării unui număr important de persoane.³⁴ Unii istorici consideră că Blajul nu a fost ales, datorită tradiției sale greco-catolice. După umila noastră părere, în acele momente, diferențele confesionale nu mai contau deloc, contând apartenența națională, actul de la 1918 fiind expresia “*deplinei solidarități naționale*”.³⁵ Deoarece prezentul demers se vrea doar o reconstituire a activității Consiliului Național Român

³² *Ibidem*, p. 168-170.

³³ Marcel Știrban, Viorica Lascu, *Consiliul Național Român din Blaj (noiembrie 1918-ianuarie 1919). Protocoale și acte*, volum I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978, p. 63.

³⁴ Alexandru Roz, *Consiliul Național Român Central și gărzile naționale române din Arad- 1918*, volum I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1993, p. 84-85; Aurel Cosma, *Amintiri de la Unirea din Alba-Iulia. Aspecte și impresii de la Marea Adunare Națională din duminica de 1 decembrie 1918*, în Nicolae Bocșan, Valeriu Leu, *Marele Război în memoria bănățeană (1914-1918)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2012, p. 642.

³⁵ Expresia aparține profesorului Marcel Știrban (vezi și: Marcel Știrban, *Consiliile naționale românești din toamna și iarna anului 1918 ca forme de solidaritate națională*, în volumul *Civilizația medievală și modernă românească. Studii istorice*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1985, p. 370); Mihai-Octavian Groza, *Documente privind activitatea Consiliului Național Român din Alba-Iulia*, Sebeș, Editura Emma Books, 2012, p. 28; Nicolae Bocșan, *Ideea de națiune la românii din Transilvania și Banat*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 1997, p. 232.

din Blaj, nu ne vom opri asupra desfășurării Marii Adunări Naționale, dat fiind faptul că despre acest eveniment s-au scris biblioteci întregi, subiectul fiind abordat din diferite puncte de vedere. Totuși, ne vom opri asupra delegaților trimiși de Blaj la Alba-Iulia și asupra ajutorului furnizat Legiunii Române, în asigurarea securității adunării.

Neslăbind nici o clipă propaganda, Consiliul Național Român din Blaj va edita și tipări numeroase manifeste, care porneau spre satele învecinate și îndepărtate, îndemnând populația să răspundă chemării de a pregăti și a participa la Marea Adunare Națională: *“Veniți la Alba-Iulia [...] veniți cu miile, cu zecile de mii [...] În băine de sărbătoare, sub fâlfăirea flamurilor noastre naționale, cete de cete, să intrați în bătrâna cetate, atât de bogată în monumente de glorie și suferințe ale trecutului nostru. E ziua când se va hotărâ asupra sorții noastre pentru o veșnicie. Veniți și jurați că nedespărțiți vom fi și uniți rămânem de aci înainte cu frații noștri de pe tot cuprinsul pământului românesc sub una și nedespărțită cârmuire”*.³⁶

Conform documentelor publicate de profesorul Marcel Știrban și Viorica Lascu, rezultă că Blajul a dat, în calitate de delegați oficiali la Marea Adunare Națională care a hotărât *“unirea acelor români și a teritoriilor locuite de dânșii cu România”*,³⁷ nouă nume: Dănilă Sabo, din partea gărzii naționale; Eliza Bodocan,³⁸ din partea Reuniunii femeilor române din Blaj; Ionel Pop, Alexandru Borza, Alexandru Lupeanu,³⁹ George Șerban,⁴⁰ Ștefan Suciuc,⁴¹ Augustin Popa,⁴² Zenovie Pâclișan, din partea Consiliului Național Român.⁴³ Alături de aceștia, Consiliul Național Român din Blaj, va trimite un număr de 10-15 studenți, care *“să fie de ajutor la pregătirea adunării”*.⁴⁴

Pentru asigurarea ordinii, în ziua de 1 decembrie 1918, Consiliul Național Român din Blaj și garda națională, la solicitarea consiliului din Alba-Iulia, vor trimite un număr de 100 de gardiști *“îarmați și bine echipați”*.⁴⁵

Despre momentul adunării, ziarul “Unirea”, oficiosul Consiliului Național Român din Blaj, va nota la 7 decembrie 1918, într-un raport, următoarele rânduri:

³⁶ Marcel Știrban, Viorica Lascu, *Consiliul Național Român din Blaj (noiembrie 1918-ianuarie 1919). Protocoale și acte*, volum I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978, p. 23-24.

³⁷ Iulian Oncescu, *Texte și documente privind istoria modernă a românilor (1774-1918)*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2011, p. 673.

³⁸ **Bodocanu Eliza (1874-1947)**: directoarea Internatului Vancean de fete; după 1919 profesoară de franceză; delegată a reuniunii femeilor române la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia.

³⁹ **Alexandru Lupeanu (1887-1937)**: profesor la Blaj, mai târziu directorul Liceului de fete; scriitor și publicist.

⁴⁰ **George Șerban**: absolvent de teologie, econom substitut al Seminarului teologic din Blaj; după unire a devenit profesor la Liceul “Gheorghe Lazăr” din București.

⁴¹ **Ștefan Suciuc**: contabil la Administrația central capitulară.

⁴² **Augustin Popa**: profesor la Academia teologică din Blaj.

⁴³ Marcel Știrban, Viorica Lascu, *Consiliul Național Român din Blaj (noiembrie 1918-ianuarie 1919). Protocoale și acte*, volum II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980, p. 207-210.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 209.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 212; ordinul din 27 noiembrie 1918, venit dinspre Consiliul Național Român din Alba-Iulia.

Blaj and the Great Union. Pages from the activity of the Romanian National Council from Blaj (november 1918- february 1919), *Astra Salvensis*, 2, p. 54-62

“Adunarea de la Alba-Iulia din 1 decembrie s-a desfășurat în cadre atât de impozante și de grandioase, cum puține poate să arate istoria popoarelor. Românii din toate unghiurile Ardealului, Banatului, Țării Ungurești au dovedit și de data asta cu prisosință că sunt un corp matur și disciplinat, stăpâniți de o singură convingere, de un singur gând: unirea deplină și irevocabilă a întregului neam românesc. Am dovedit acolo că sentimentul național e singur stăpânitor în toate inimile românești [...] a fost cea mai sărbătorească, cea mai solemnă, cea mai sfântă adunare a neamului românesc”.⁴⁶

După momentul 1 decembrie 1918, pe măsură ce Alba-Iulia preia atribuțiile unui adevărat consiliu comitatens, Blajul cade într-un con de umbră. Însă, până la desființarea consiliilor naționale, Consiliul Național Român din Blaj va fi ocupat cu rezolvarea unor cazuri minore. Ca de pildă, la 2 decembrie 1918, îl va exclude pe Axente Gruia, din garda națională, deoarece acesta a comis câteva abuzuri, în calitate de gardist, trăgând cu arma asupra lui Iurca Petru.⁴⁷ De asemenea, Consiliul Național Român din Blaj, se va implica și în recuperarea bunurilor sustrase, în timpul mișcărilor anarhice din lunile septembrie-octombrie 1918.⁴⁸ Pentru cei care vor să afle mai multe date, recomandăm cu căldură lecturarea celor două volume de documente publicate de Marcel Știrban și Viorica Lascu.

La începutul anului 1919, Consiliul Dirigent va formula o cerere, prin care toate consiliile naționale aveau obligația să trimită un raport de activitate. În acest context, Vasile Suciu, va redacta un raport, la 9 februarie 1919, în care va nota următoarele: *“începând cu data de patru noiembrie st. n. 1918 s-a organizat consilii comunale în fiecare comună românească din comitat, luând parte la înființarea lor exmiși din Blaj, Alba-Iulia și Aiud. Sfaturile comunale au funcționat până la instituirea administrației românești”*. Referitor la siguranța publică și la abuzurile comise, Suciu nota următoarele rânduri: *“siguranța publică din comitat n-a fost mai grav compromisă decât în primele zile ale revoluției. Câțiva străini au fugit din sate la orașe, mai mult de frică decât amenințați de săteni. Câțiva notari au fost bătuți ori alungați, apoi jefuiți. Notarul Visa din Ponor a fost omorât”*. Legat de activitatea Consiliului Național Român din Blaj, raportul menționa că acesta *“a ținut ședințe plenare după trebuință, după cum arată procesele verbale luate la acele ședințe. Comitetul executiv a ținut aproape zilnic ședință rezolvând afacerile curente aparținătoare atât cercului pretorial cât și cele privitoare la întregul comitat”*.⁴⁹

Consiliul Național Român din Blaj își va încheia activitatea la începutul lunii februarie 1919, acest lucru reieșind din scrisoarea circulară emisă de noul prefect, Ioan Pop, în care se specifica faptul că începând cu data de 2/15 februarie 1919, consiliile naționale își vor încheia activitatea.⁵⁰ Prin întreaga sa activitate, desfășurată în intervalul noiembrie 1918-februarie 1919, Consiliul Național Român din Blaj, s-a

⁴⁶ *Ibidem*, p. 217-225.

⁴⁷ Marcel Știrban, Viorica Lascu, *Consiliul Național Român din Blaj (noiembrie 1918-ianuarie 1919). Protocole și acte*, volum I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978, p. 149.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 148.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 202-205.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 213; Mihai-Octavian Groza, *Documente privind activitatea Consiliului Național Român din Alba-Iulia*, Sebeș, Editura Emma Books, 2012, p. 204-205.

Mihai-Octavian Groza

impus în calitatea sa de autoritate politico-administrativă *“înutilă”*, conform misiunii încredințate de Consiliul Național Român Central de la Arad, dovedind că și românii sunt capabili, pe fondul dezagregării monarhiei austro-ungare, să se organizeze și să se autoguverneze. Încheiem prin a afirma că demersul nostru, bazat în special pe documentele publicate de profesorul Marcel Știrban, care și-a propus doar o trecere în revistă a principalelor date care au jalonat activitatea acestui consiliu național, departe de a fi unul exhaustiv, propune un punct de vedere și o perspectivă nouă asupra activității Consiliului Național Român din Blaj. Bogatul material edit, aproape uitat de istoricii care studiază fenomenul, departe de a fi complet epuizat, lasă câmp deschis pentru viitoare cercetări.

